

Ökade plastutsläpp i haven kan snart innebära att havssköldpaddor bara är ett tomt skal

Mikaela Puranen

Populärvetenskaplig sammanfattning av Självständigt arbete i biologi 2017
Institutionen för biologisk grundutbildning, Uppsala universitet

Se dig omkring i ditt hem och räkna antalet saker som delvis eller helt är gjorda i plast. Det kan vara delar av din dator, din hårborste, förpackningen till chokladkakan och plastkassen du bar hem den i. Dina kläder kanske är gjorda av syntetiska material. Du har köksredskap i silikon och ditt mobilskal är gjort av hårdplast. Vi omger oss idag med mängder av olika plastprodukter utan att alltid vara helt medvetna om det och vilka konsekvenser vårt val av material kan ha på djur och natur. Havslevande organismer är bara ett av flera exempel som påverkas negativt av detta. En havslevande art som lider av problemen relaterade till plast är den oäkta karettsköldpaddan.

När plasten först introducerades på 1950-talet blev det snabbt ett revolutionerande material. Det var billigt att framställa, lättviktigt men ändå starkt och hållbart. Då låg den årliga produktionen kring 1 miljon ton, idag ligger den på ungefär 280 miljoner ton. Trots materialets i vissa avseenden bra egenskaper är inte plastindustrins historia endast en lycklig framgångssaga. Just de egenskaper som har gjort plasten till ett banbrytande material är också anledningarna till varför det har blivit ett allt större miljöproblem.

Majoriteten av all plast som produceras idag blir till förpackningar som slängs inom ett år. Tyvärr tas inte allt plastavfall hand om på rätt sätt utan mycket hamnar i naturen. Haven har tidigare betraktats som en soptipp för alla möjliga sorters skräp, numera även plast. Det fanns till och med informationsfilmer på 70-talet som talade om att man skulle slänga ut sitt skräp i havet om man var ute på en båttur. Det tänket lever tyvärr kvar till viss del idag då nedskräpning i haven är ett fortsatt allvarligt problem och plast är ett av de material som vi släpper ut i stor utsträckning. Enligt den senaste forskningen kan det handla om upp till 13 miljoner ton plast årligen som hamnar i våra oceaner. Inom tio år kan det ha ökat till 250 miljoner ton.

Även om plasten då försvinner ur vår åsyn så har det grava konsekvenser för havets invånare. En art som drabbas av detta är den oäkta karettsköldpaddan. Kanske har du sett den under en semesterresa? Sköldpaddan finns nämligen i de flesta varmare hav runt om i världen och häckar bland annat bredvid turiststränderna på den grekiska ön Zakynthos. Tyvärr blir den mer och mer sällsynt och är klassad som starkt hotad enligt den internationella rödlistan. De ökande plastutsläppen i haven är en av bovarna i dramat.

Den oäkta karettsköldpaddan far illa av plastavfall på flera olika vis. Ett av de vanligaste problemen är att de trasslar in sig i större bitar av plast, till exempel gamla fiskenät eller buntband. Det kan i värsta fall ha ödesdigra konsekvenser, då sköldpaddorna drunknar om de inte kan simma upp till ytan och andas. De dras ofta till plastobjekten för att de tror att det är mat, en flytande plastpåse kan till exempel förväxlas med en manet. Detta innebär också att de ibland äter plastbitar vilket kan ha ett flertal olika negativa effekter. De uppätta plastbitarna kan blockera tarmkanalen eller skada organen inifrån vilket kan vara direkt livsfarligt. Sköldpaddorna kan också gå en mer långsam död till mötes ifall plastbitarna fyller upp magsäcken så att de inte längre får plats att äta så mycket mat som de normalt behöver. De

svälter alltså sakta ihjäl.

Förtäring av plast i mindre mängder kan sköldpaddorna leva med en längre tid. Men plasterna kan också förgifta dem. De flesta plaster innehåller idag olika hormonstörande ämnen och andra kemikalier som vi ännu inte vet exakt hur de påverkar organismer på lång sikt. Som om det inte vore illa nog så dras även miljögifter i haven till plasterna. Karettsköldpaddor är långlivade djur som kan bli över 50 år gamla. Vem vet vilka effekter dessa kemikalier har på dem under så lång tid.

Det står klart att plastutsläppen i haven är ett akut problem, inte bara för karettsköldpaddan, utan för många olika marina arter. De flesta av de plaster som idag finns i haven kommer att finnas kvar där i hundratals år innan de bryts ned. Det är mycket svårt att försöka rensa havet på plast, därför måste fokus istället ligga på att minska utsläppen. Det är både samhällets och enskilda individers ansvar att försöka skapa en förändring. Det kan göras genom att lagstifta hårdare om plastutsläpp, uppmuntra återvinning i större utsträckning och använda sig av alternativa material till plast. Se dig omkring igen, hur många av plastprodukterna i ditt hem skulle du kunna byta ut?

Mer information

Puranen M. 2015. Hur plastavfall i marina miljöer är ett hot mot den oäkta karettsköldpaddan (*Caretta caretta*). Självständigt arbete, Uppsala Universitet.